

სავარჯიშო 3. მეწყრული ადგილის მოწყვლადობის შეფასება სტატისტიკური მეთოდით

სავარაუდო დრო:	3 სთ.
თარიღი:	ქვეპატალოგის მონაცემები
მიზნები:	სავარჯიშო გვიჩვენებს, თუ როგორ უნდა ჩატარდეს მეწყრის გამო მოწყვლადობის საბაზისო ორცვლადობანი სტატისტიკური შეფასება შეზღუდული რაოდგნობის ფაქტორების გამოყენებით და მეწყრის მხოლოდ ერთი ტიპის შემთხვევაში. ეს მეთოდი წარმოადგენს ინფორმაციული სიდიდის მეთოდს, ერთ-ერთ უმარტივეს მეთოდს, რომელიც ადგილად შეიძლება განხორციელდეს GIS-ში. ნაჩვენებია აგრეთვე სკრიპტების გამოყენება. საბოლოო რუკა მტკიცდება „წარმატებული ცდის“ მეთოდით.

შესავალი:

ამ სავარჯიშოში შევადგენთ მეწყრის გამო ადგილის მოწყვლადობის რუკას საბაზისო ხელსაყრელი სტატისტიკური მეთოდით, რომელსაც ეწოდება ხიფათის ინდექსის მეთოდი. იგი დაფუძნებულია შემდეგ ფორმულაზე:

$$W_i = \ln\left(\frac{\text{Densclas}}{\text{Densmap}}\right) = \ln\left(\frac{\frac{\text{Area(Si)}}{\text{Area(Ni)}}}{\frac{\sum \text{Area(Si)}}{\sum \text{Area(Ni)}}}\right)$$

სადაც:

Wi = მოცემული წონა გარკვეული პარამეტრების კლასისათვის (მაგ. ქანის ტიპი ან დახრის კლასი).

Densclas = მეწყრის სიმპკრივე პარამეტრების კლასის ფარგლებში.

Densmap = მეწყრის სიმპკრივე მოცელ რუკაზე.

Area(Si) = მეწყრების უბანი, გარკვეული პარამეტრების კლასში.

Area(Ni) = სრული ფართობი გარკვეული პარამეტრების კლასში.

მეთოდი ეფუძნება რუკების კროსინგის (გადაფარვის) მეთოდს, მეწყრის რუკის - პარამეტრების რუკასთან. რუკების კროსინგის შედეგია გადაფარვის (cross) ცხრილი, რომელიც შეიძლება გამოვიყენოთ მეწყრის სიმპკრივის გამოსათვლელად პარამეტრის კლასისთვის. სიმპკრივის მონაცემების სტანდარტიზაციისათვის ისინი უნდა შევადაროთ უბნის საერთო სიმპკრივეს. ამ დამოკიდებულების დადგენა შეიძლება გაყიდვით ან გამოკლებით. ამ სავარჯიშოში მეწყრის სიმპკრივე კლასში იყოფა მთელი რუკის მეწყრის სიმპკრივეზე. გამოვიყენებთ ნატურალურ ლოგარითმს, რომელიც უარყოფით წონებს გვაძლევს როდენსაც მეწყრის სიმპკრივე ნორმალურზე ნაკლებია და დადგებითს - როდენსაც იგი ნორმალურზე მაღალია. წონის-სიდიდეების ორი ან მეტი რუკის გაერთიანებით შეიძლება ხიფათის რუკის შედგენა. ხიფათის რუკის სიდიდე მიიღება წონის-სიდიდეების უბრალოდ შეკრებით. ჩვენ მხოლოდ 2-ფაქტორიან რუკებს ვიყენებთ: ლითოლოგიურს და დახრის, რადგან მიზანია პროცედურის შესწავლა.

საწყისი მონაცემები

ამ სავარჯიშოში გამოვიყენებთ მეწყრის ინვენტორულ რუკას **Landslide_ID**, რომელიც წინა სავარჯიშოებში გამოვიყენეთ, აგრეთვე მრავალფაქტორულ რუკას (იხ. ცხრილი).

სახელწოდება	ტიპი	მნიშვნელობა
ფაქტორული მონაცემები		
Slope_cl	რასტრული	დახრის კლასის რუკა
Aspect_cl	რასტრული	დახრის მიმართულების რუკა (კლასებით)
Lithology	რასტრული	ლითოლოგიური რუკა
Soildepth	რასტრული	ნიადაგის სიღრმის რუკა
Landuse	რასტრული	მიწათსარგებლობის რუკა
Landslide data		
Landslide_ID	რასტრული რუკა	წერტილები ყველა ინტერპრეტირებულ მეწყრში, თვისებების ცხრილთან ერთად
Landslide_ID	ცხრილი	თვისებების ცხრილი უბანზე მეწყრის შესახებ ინფორმაცით
სხვა მონაცემები		
Building_map_segments	სეგმენტური რუკა	შენობების საზღვრები უბანზე.
High_res_image	რასტრი	შესასწავლი უბნის დიდი რეზოლუციის სურათი.

შეწინადარში

სენსიტურობა
განსხვავდება
ნიათისარის:
მეწყრის შოწყვლადობის რუკა აღნიშნავს რელიეფის ფარდობით მოწყვლადობას მეწყრისადმი. მას მხოლოდ სივრცული კომპონენტი აქვს.
მეწყრული რუკა ასევე შეიცავს ინფორმაციას დროითი აღბათობის შესახებ. მეწყრული რუკების უმრავლესობა სინამდვილეში წარმოადგენს მხოლოდ მოწყვლადობის რუკებს, რადგან ძალიან ძნელია საკმარისი დროითი ინფორმაციის მოპოვება დროითი აღბათობის შესაფასებლად.

აქ მეწყრის გამო აღგილის მოწყვლადობის შეფასების მეთოდი გულისხმობს კროტფაქტორული რუკის გამოყენებას: **Slope_cl** (დახრის კლასი). მეწყრები აღნიშნულია რუკაზე **Landslide_ID**, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას რამდენიმე მასასიათებელზე.

- გახსენით რუკა **High_res_image** და გადააფარეთ **landslide_ID** რუკა. გახსენით რამდენიმე ფაქტორული რუკა და შეამოწმეთ მათი შემცველობა.

მეწყრის რუკის გარდა გაქვთ ასევე ორი პარამეტრული რუკა: ‘ლითოლოგია’ (გეოლოგიური ჯანები) და ‘დახრა’ (დახრის კუთხები).

DFDX ფილტრი:

გამოითვლება პირველი

წარმოებული X-

მიმართულებით (df/dx)

1 პიქსელზე. მატრიცის

სიდიდეებია:

1 -8 0 8 -1

გაძლიერების

კოეფიციენტი = 1/12 = 0.0833333

DFDY filter:

გამოითვლება პირველი

წარმოებული Y-

მიმართულებით (df/dy)

1 პიქსელზე.

დღემდე თქვენ რუკას მხოლოდ აკვირდებოდით. ახლა კი რუკის ანალიზს დაიწყებთ. უნდა ჩატარდეს სტატისტიკური ანალიზი მეწყრის რამდენიმე მასასიათებლის გამოყენებით. ამიტომ უახლესი მეწყრებისაგან გამოვაცალ კვებთ განამარტებულ მეწყრებს. ამისათვის გამოვიყენებთ რუკის გამოთვლას ფორმულას.

პირობითი დებულებები:

IFF(a, b, c)

თუ a სწორია, მაშინ
დაბრუნებით b, თუ არა –
დაბრუნებით c.

IFF შედეგები:

თუ a=true (სწორი), b
ბრუნდება; თუ a=false
(არასწორი), c ბრუნდება;
თუ a=განუსაზღვრელი,
განუსაზღვრელი
ბრუნდება. ჩართული
დებულების სიდიდე IFF
არალიმიტირებულია.

როდესაც განსაზღვრის
სიმბოლოს = იყენებენ,
იქმნება დამოკიდებული
საბოლოო რუკა ან სვეტი.
როდესაც იყენებთ
მინიჭებულ სიმბოლოს :=
დამოკიდებულების ლინკი
მაშინვე ირღვვეა, როგორც
კი გამოითვლება საბოლოო
რუკა/სვეტი

MapCalc and TabCalc:

ახორციელების
გამოყენება შეიძლება
სკრეპტში (რომელიცაც
ეწოდება ცხრილის
გამოთვლა ან TabCalc)
და რუკების მთაგარ
ფანჯარაში (რუკის
გამოთვლა ან MapCalc).

- გახსენით ცხრილი **Landslide_ID**.

- გამოვიყენებოთ მხოლოდ **S** კლასს ფერდობი (scarp) და აქტივობას A (=აქტიური) და R(=გააქტივებული). ვადგენთ ცხრილის სვეტს, რომელშიც მათ ექვებათ ხიდიდე 1, დანარჩენებს – ხიდიდე 0. აკრიფეთ შემდეგი ფორმულა ცხრილის command line -ში:

Active1:=iff(((Activity="a")or(Activity="r"))and(Part="s"),1,0)

- რაც ნოშავს: თუ სვეტები **Activity** შეიცავს a (აქტიური) კლასს, ან r (გააქტივებული) და სვეტი **Part** არის s ფერდობი (scarp), მაშინ შედეგი იქნება 1, სხვა შემთხვევაში 0. რამდენ წარდგნას გააჩნია ეს კრიტერიუმი?
- დახურეთ ცხრილი. ეხდა შევაძებით თვისებების რუკას. აირჩიეთ Operations / Raster Operations / Attribute map. აირჩიეთ რასტრული რუკა: **Landslide_ID**, ცხრილი: **Landslide_ID**, თვისებები: **Active1**. დაარქვით საბოლოო რუკა : **Active1**. შეამოწმეთ მიღებული რუკა.
- რუკაზე ისევ უნდა შევცვალოთ განუსაზღვრელი სიდიდეები 0 სიდიდეებით. მთავარ ფანჯარაში აკრიფეთ შემდეგი:

Active:=iff(isundef(Active1),0,Active1)

- თუ რუკა Active1 განუსაზღვრელია, მაშინ ვცვლით მას 0-ით, წინააღმდეგ შემთხვევაში იგივე სიდიდეებს ვტოვებთ.

განუსაზღვრელი სიდიდე:

აღნიშნულია კითხვის ნიშნით

(?). იგი გამოიხატავს
გამოტოვებულ, უცნობ
სიდიდეებს, ხიდიდე
რომელიც სიდიდეების
ხდებოდა გარეთაა, ან
შესასწავლი სფეროს
გარეთ.

საფეხური 1: პარამეტრების რუკის და მეწყრის რუკის გადაფარვა (კროსირება)

შესაძლებელია ხოლო უახლესი მეწყრის რუკის (აქტიური) კროსირება პარამეტრების რუკებთან. მაგალითისათვის შევარჩივთ **Slope_cl** რუკა. ჯერ უნდა ჩავატაროთ წარმოშობის რუკის და 2-პარამეტრიანი რუკის გადაფარვა.

რუკების გადაფარვა:

გადაფარვის ოპერაცია
სრულდება ორი რასტერული რუკის ერთმანეთზე დადებით. მსგავსი განლაგების პიქსელებს ერთმანეთს ვადარებთ; ვინახვთ კლასების სახელების, საიდენტიფიკაციო ნიშნების ან პიქსელების სიდიდეებისაგან წარმოქმნილ კომბინაციებს პირველ საბოლოო რუკაზე და პიქსელების სიდიდეებისგან წარმოქმნილ კომბინაციებს მეორე საწყის რუკაზე. ეს კომბინაციები გვაძლევს საბოლოო გადაფარვის რუკას და ცხრილს. ცხრილში შესულია საწყისი სიდიდეების, კლასების, ID ან პიქსელების სიდიდეების კომბინაციები, ასევე ამ კომბინაციების აღგილები.

- აირჩიეთ ILWIS მთავარი მენიუდან: *Operations, Raster operations, Cross.*
- აირჩიეთ პირველ რუკად **Slope_cl**, ხოლო მეორე რუკად **Active** რუკა; მიღებულ ცხრილს დაარქვით **Actslope**. (განუსაზღვრელი სიდიდეების იგნორირება არ არის საჭირო, რადგან ეს რუკები მათ არ შეიცავს). მოხსენით აღნიშვნა **Output map** (მიღებული რუკა). დააჭირეთ **Show** და **OK**. მიმდინარეობს ორი რუკის გადაფარვა (კროსირება).
- შეხედეთ მიღებულ გადაფარვის კროსირების ცხრილს. როგორც ხედავთ, იგი შეიცავს **Slope_cl** რუკის კლასების კომბინაციას და ორ ტიპს **Active** რუკიდან. დახურეთ ცხრილი.

3

იქსელების რაოდენობა სხვადასხვა მეწყრისათვის დახრის თითოეულ კლასში; შეიძლება მეწყრის სიმკვრივეების გამოთვლა.

საფეხური 2: მეწყრის სიმკვრივეების გამოთვლა

რუკების გადაფარვის შემდგომი საფეხურია სიმკვრივის გამოთვლა. გადაფარვის (კროსირების) ცხრილი შეიცავს სეგმენტებს, რომლებიც უნდა გამოთვალოთ. გამოთვლის საფეხურები ქვემოთ არის მოცემული.

- დარწმუნდით, რომ **CROSS-CHEBRIKLOIS ACTSLOPE** ღიაა.
საფეხური 2.1: ამ ცხრილში შექმნით სეგმენტი მსოლოდ აქტიური მეწყრებისათვის, ამისათვის აკრიფეთ შემდეგი ფორმულა ცხრილის ფანჯრის **command line** –ში:
AreaAct=iff(Active=1,area,0)
ამას აკეთებთ აქტიური მეწყრების აღგილების გამოსათვლელად დახრის ფორმული კლასისათვის.
- საფეხური 2.2:** გამოთვალეთ საერთო ფართობი დახრის ყველა კლასში. აირჩიეთ ცხრილის მენიუდან: სეგმენტი, აგრეგირება.
მონიშნეთ სეგმენტი: **Area**. აირჩიეთ ფუნქცია **Sum**. აირჩიეთ დაჯგუფება სეგმენტის მიხედვით **Slope_cl**. მოხსენით აღნიშვნა საბოლოო ცხრილზე და შედით მიღებულ სეგმენტი **Areasloptot**. დააჭირეთ **OK**. აირჩიეთ სიზუსტე 1.0.
- საფეხური 2.3:** გამოთვალეთ აქტიური მეწყრების ფართობი დახრის

რომელიც დაკაგშირტულია **Slopecl** რუკასთან და გამოიყენებოთ ცხრილების გაერთიანებას და აგრეგაციას (ერთობლიობა) გადაფარვის (კროსირების) ცხრილიდან მონაცემების მისაღებად.

	Areasloptot	Areaslopact	Densclas	Weight
0 - 5	4173424	3986	0.0010	-2.7213
5 - 10	2723958	5521	0.0020	-2.0281
10 - 15	1952714	10854	0.0056	-0.9985
15 - 20	1502075	13786	0.0092	-0.5021
20 - 25	1086549	24235	0.0223	0.3833
25 - 30	854335	28284	0.0331	0.7782
30 - 40	1073296	55408	0.0516	1.2222
40 - 50	450340	43088	0.0957	1.8399
50 - 60	147443	22346	0.1516	2.3000
60 - 90	35866	5938	0.1656	2.3883

- შეადგინეთ **Slope_cl** ცხრილი დომენისთვის **Slope_cl**. ცხრილი არ შეიცავს დამატებით სვეტებს. გაიმუშო პროცედურა თავიდან, მაგრამ ამჯერად ცხრილების გაერთიანებით.
 - საფეხური 1:** გამოთვალეთ საერთო ფართობი დახრის ყველა კლასში. აირჩიეთ სვეტი Join. აირჩიეთ ცხრილი **Actslope**. აირჩიეთ სვეტი: Area. აირჩიეთ ფუნქცია Sum. აირჩიეთ “დაჯგუფება სვეტების მიხედვით”: **Slopecl**. აირჩიეთ საბოლოო სვეტი **Areasloptot**. დააჭირეთ OK.
 - საფეხური 2:** გამოთვალეთ აქტიური მეწყრის ფართობი დახრის ყველა კლასში. აირჩიეთ Columns, Join. აირჩიეთ ცხრილი: **Actslope**. აირჩიეთ სვეტი **Areaact**. აირჩიეთ ფუნქცია Sum. აირჩიეთ “დაჯგუფება სვეტების მიხედვით” **Slopecl**. აირჩიეთ საბოლოო სვეტი **Areaslopact**. დააჭირეთ OK.
 - საფეხური 3:** ორივე სვეტით შევიძლიათ გამოთვალოთ მეწყრის სიმკვრივე დახრის ყოველი კლასისათვის შემდეგი ფორმულით;
- Densclas:=Areaslopact/Areasloptot.**
- აირჩიეთ სიზუსტე 0.0001.
 - როგორც ხდეავთ, ზოგიერთ კლასში სიმკვრივე = 0. რაც უნდა შესწორდეს, რადგანაც წონების გამოთვლა შეუძლებელია. შესასწორებლად აკრიფეთ შემდეგი ფორმულა:
- Dclas:=iff(Densclas=0,0.0001,Densclas).**
- საბოლოო წონა შეიძლება გამოთვალოთ ფორმულით:
- Weight:=ln(Dclas/0.0152)**
- შეამოწმეთ ცხრილში მიღებული წონები. დახრის რომელ კლასებშია ყველაზე მნიშვნელოვანი კავშირი მეწყერთან?
 - დაუტენირეთ ცხრილი.

საფეხური 4: წონის რუკების შედგენა

ცხრილში მოცემული წონები შეიძლება გამოვიყენოთ რუკების ხელახალი დანომრვისათვის

- აირჩიეთ ILWIS მთავარი მენიუდან: ოპერაციები, რასტრული ოპერაციები, თვისობრივი რუკა. აირჩიეთ რასტრული რუკა **Slope_cl**, ცხრილი **Slope_cl**. აირჩიეთ **Weight**. აირჩიეთ საბოლოო რასტრული რუკა **Wslope_cl**. დააჭირეთ OK.
- გამოიძახეთ მიღებული რუკა **Wslope_cl**. გააფართოვეთ -2.5 და +2.5
- იგივე პროცედურა შეასრულეთ მეორე პარამეტრული რუკისათვის **Lithology**. დაარქვირეთ ცხრილს **Lithology_cl** დომენით **lithology**. მიღებული რუკის

სახელწოდება უნდა იყოს: **WLithology**.

- იგივე პროცედურა შეასრულეთ მეორე პარამეტრული რუკისათვის: aspect, soil depth, landuse
- ქველა გაკეთებული წონითი რუკის წონებს შევკრებთ ფორმულით:
Weight1=Wslope_cl+WLithology+Wlanduse+Wsoildepth+Waspect
- გამოიძახეთ რუკა **Weight1** და გამოიყენეთ პიქსელის საინფორმაციო ფანჯარა რათა წაიკითხოთ რუკების ინფორმაცია **Slope_cl, Wslopecl, Lithology, WLithology** და **Weight1**.

საფეხური 6: წონითი სიდიდეების გაერთიანება მოწყვლადობის საბოლოო რუკაში

ქველა ფატერული რუკისათვის სკრიპტის გაშვების შემდეგ და მას შემდეგ რაც აირჩევთ იმ რუკებს, რომლებსაც საბოლოო რუკის შესადგენად გამოიყენებთ, შეგიძლიათ შეაჯამოთ წონები საბოლოო რუკაში

- წონის რუკების შესაჯამებლად ბრძანების სტრიქონში გამოთვალეთ შემდეგი განტოლება:

Weight:=activeaspect_cl+activeslope_cl+activelihtology+activelanduse+activesoildepth

რუკაზე “წონა” მრავალი სიდიდე არსებობს და ამ სახით მას ვერ წარმოვადგენთ როგორც ხიფათის (მოწყვლადობის) ხარისხობრივ რუკას. ამისათვის საჭიროა ამ რუკის კლასიფიცირება მცირე რაოდენობის ერთეულების მიხედვით.

- გამოთვალეთ “წონის” რუკის პისტოგრამა და აირჩიეთ სასაზღვრო სიდიდეები სამი კლასისათვის: მცირე ხიფათი, საშუალო ხიფათი და მაღალი ხიფათი.
- შექმნით ახალი დომენი: (**ადგილის მოწყვლადობა**) **Susceptibility**. აირჩიეთ: File, Create, Create domain. დომენი უნდა იყოს **ქლასი**, მონიშვნელი **Group**. ეხლა შეიყვანეთ დომენის სხვადასხვა კლასების სახელწოდებები და სასაზღვრო სიდიდეები. დახურეთ დომენი.
- ბოლო საფეხურია პროგრამის დაყოფა. აირჩიეთ: ოპერაციები, გამოსახულების დამუშავება, დაყოფა. აირჩიეთ რასტრული რუკა: **Weight**. აირჩიეთ მიღებული რასტრული რუკა: **ხიფათი**. აირჩიეთ დომენი: **ადგილის მოწყვლადობა**. დააჭირეთ show და OK.
- შეაფასეთ მიღებული პიქსელ-ინფორმაციის რუკა. თუ საჭიროა შეასწორეთ დომენის ხიფათის სასაზღვრო სიდიდეები და ისევ გაუშვით დაყოფა, სანამ შედეგით არ დაქმაყოფილდებით.

- ეს მეთოდი განვახორციელეთ პარამეტრული რუკების მცირე რაოდენობით, რათა უბრალიდ პროცედურა გვეჩვენებინა. სინამდვილეში უფრო მეტი პარამეტრია საჭირო. ამ მეთოდს იყენებენ აგრეთვე პარამეტრების დიფერენცირების დროს მათი პრიორიტეტულობის მიხედვით.
- სხვადასხვა ტიპის მეწყრების ანალიზი ცალკეალკე უნდა განხორციელდეს, რადგან მათ მიზეზობრივი ფაქტორების განსხვავებული კომბინაციები ექნებათ.
- ხიფათის ინდექსის მეთოდი სასარგებლო და მარტივი მეთოდია. მეწყრის ხიფათის შეფასების მრავალი მეთოდი არსებობს, რომლებიც შეიძლება უფრო შესაფერისი იყოს კვლევის მიზნების, ადგილის სიდიდის და არსებული საწყისი მონაცემებისათვის.